

Представлена шкала оцінки якості транспортних послуг з врахуванням транспортної стомлюваності пасажирів

Ключові слова: якість, пасажир, транспорт, стомлюваність

Представлена шкала оценки качества транспортных услуг с учетом транспортной утомляемости пассажира

Ключевые слова: качество, пассажир, транспорт, утомляемость

The estimation scale of transporting services qualities is represented by means of estimation of transporting passenger fatigue ability

Keywords: quality, passenger, transport, fatigue ability

ЩОДО ЯКОСТІ ПЕРЕВЕЗЕНЬ НА МАРШРУТАХ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

К.Є. Вакулєнко

Доцент

Кафедра транспортних систем і логістики*

Контактний тел.: (057) 707-32-61, 063-248-06-80

E-mail: vakulenko.e@mail.ru

В.Ф. Харченко

Доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи
Кафедра електропостачання та освітлення міст*

*Харківська національна академія міського господарства
вул. Революції, 12, м. Харків, Україна, 61002

1. Вступ

Показники якості роботи МПТ використовуються перевізниками для управління виробничими процесами з метою забезпечення конкурентних переваг.

Показник якості транспортних послуг визначає ринкову привабливість того або іншого маршруту МПТ. Тому якість обслуговування пасажирів є пріоритетним напрямком при організації транспортного обслуговування пасажирів.

2. Аналіз показників якості перевезень на маршрутах МПТ

В роботі [1] якість транспортного обслуговування пасажирів визначається, як сукупність властивостей перевізного процесу і системи перевезень пасажирів, що обумовлюють відповідність їх нормативним вимогам. Властивості підрозділяють на прості і складні. Прості властивості характеризуються показниками якості. Показник якості в роботі [1] - об'єктивний вимірник ступеня прояву властивості. Норматив показника якості [1] - значення показника, відповідне межі різних оцінок якості. Процедура порівняння фактичного значення з нормативним і встановлення розбіжності цих значень визначається, як оцінка якості [1].

До показників якості перевезень пасажирів відносять [2,3,4 та ін.]: коефіцієнт заповнення салону транспортного засобу, витрати часу пасажирів на пересування, регулярність руху транспортних засобів, важкість дорожньо-транспортних пригод (ДТП). Гудков В.А. пропонує оцінювати якість транспортного обслуговування населення за допомогою коефіцієнта якості [3]

$$k_k = \frac{t_{пер}^3}{t_{пер}^{\phi}}, \quad (1)$$

де $t_{пер}^3$ - розрахункові витрати часу на пересування при заданих умовах, год.; $t_{пер}^{\phi}$ - розрахункові витрати часу на пересування в реальних умовах, год.

Мун Э.Е. пропонує оцінювати якість роботи маршрутних таксі по наступним показникам [4]:

- коефіцієнт випуску транспортних засобів (ТЗ) на лінію;
- коефіцієнт заповнення салону транспортного засобу;
- коефіцієнт використання часу в наряді; швидкість сполучення;
- інтенсивність руху; інтервал руху ТЗ;
- коефіцієнт регулярності руху ТЗ;
- показник ефективності обслуговування; коефіцієнт ефективності витрат;
- загальний показник якості роботи маршрутних таксі.

3. Дослідження якості перевезень на маршрутах МПТ

Деякі з перерахованих факторів об'єктивно впливають на функціональний стан пасажирів і, залежно від умов поїздки, на ступінь стомлення, що призводить до зниження рівня працездатності пасажирів, особливо в першу годину роботи [5].

Найбільш прийнятною і ефективною для чисельного дослідження транспортної стомлюваності пасажирів є математична модель розроблена Н.У. Гюлевим [6]:

$$\Pi_1 = -0,21 + 1,045(\Pi_2(1 - 0,14(k'\gamma_{мп} + 0,6)\ln t_{мп}) + k'\gamma_{мп}(k'\gamma_{мп} + 0,6)\ln t_{мп}), \quad (2)$$

Таблиця 2

Граничні значення оцінок якості показника, що розглядається [1,7]

Оцінка якості	Граничні показники
Дуже добре	$> (y_{min} + 2,5e)$
Добре	$(y_{min} + 1,773e) \dots (y_{min} + 2,5e)$
Задовільно	$(y_{min} + e) \dots (y_{min} + 1,773e)$
Погано	$(y_{min} + 0,525e) \dots (y_{min} + e)$
Дуже погано	$< (y_{min} + 0,525e)$

де Π_1 – многочлен, що описує ФС пасажирів транспортними параметрами, в кінці маршрутної поїздки (ПАРС); $k' \gamma_{mn}$ – значення коефіцієнта заповнення салону під час маршрутної поїздки з урахуванням коефіцієнта пропорційності (табл.1); t_{mn} – час маршрутної поїздки, xv ; Π_2 – многочлен, що описує ФС пасажирів транспортними параметрами перед маршрутною поїздкою, тобто в кінці її очікування, виражається наступною залежністю:

$$\Pi_2 = 2,16 + 0,513 \ln(t_{oc} + 1) + 0,00107 t_{oc}, \tag{3}$$

де t_{oc} – час очікування маршрутної поїздки, xv .

В залежності від величини Π (в балах) визначають в якому стані знаходиться людина: до 3 балів – нормальний стан, з 3 до 6 балів – стан напруження, більше 6 балів – стан перенапруження [6]. Аналітичною формою закону переходу кількості в якість є формула бажаності Харрінгтона [1,7]:

$$D(Y) = \exp(-\exp(-Y)), \tag{4}$$

де D - значення функції бажаності; Y - значення аргументу в умовному масштабі.

Існує співвідношення між значеннями шкали бажаності і оцінкою якості (табл. 1), $D=0$ – відповідає абсолютно неприйнятному рівню якості, $D=1$ – як найкращому рівню якості [1,7].

Таблиця 1

Відповідність стандартних відміток на шкалі бажаності бальним оцінкам якості

Відмітки на шкалі бажаності	Оцінка якості
1,0 – 0,8	Дуже добре
0,8 – 0,63	Добре
0,63 – 0,37	Задовільно
0,37 – 0,2	Погано
0,2 – 0	Дуже погано

Оцінка якості різних показників роботи міського пасажирського транспорту виконується по методиці [1,7]:

1. Оскільки при $Y=-1$ $D=0$, практично нижня межа будь-якого оцінюваного показника приймається $Y_{min} = 1$;

2. Верхню межу Y_{max} обираємо виходячи з умов: показник змінюється рівномірно, не має межі або не наближається до нього асимптотично - $Y_{max} = 2$; показник асимптотично наближається до свого граничного значення - $Y_{max} = 3$; показник асимптотично наближається до свого граничного значення, процес наближення вимагає досить точної оцінки $Y_{max} = 4$;

3. Нижня y_{min} і верхня y_{max} межі оцінюваного показника в натуральних одиницях вимірювання визначаються за правилом: y_{min} - дорівнює неприйнятному значенню y , y_{max} - відповідає максимальній величині y ;

4. Визначення граничних значень при оцінці якості зручно виконати по графіку функції Харрінгтона або скористатися даними табл. 2.

Величина 5 (шаг зміни оцінюваного показника), що приймається в табл. 2, визначається по формулі [1,7]

$$e = \frac{Y_{max} - Y_{min}}{Y_{max} + 1}. \tag{5}$$

Оцінкою транспортної стомлюваності пасажирів можна оцінити якість транспортних послуг, що надаються пасажирів.

Визначимо за наведеною методикою граничні значення оцінки якості для транспортної стомлюваності пасажирів.

В нашому випадку верхня межа оцінюваного показника $Y_{max} = 2$. Неприйнятним значенням транспортної стомлюваності є 8 балів і вище, тобто $y_{min} = \Pi_{1min} = 8$ балів, при цьому $y_{max} = \Pi_{1max} = 2$ бали.

Розрахуємо шаг зміни оцінюваного показника за формулою (5)

$$e = \frac{2 - 8}{2 + 1} = -2.$$

Користуючись табл. 2, визначимо граничні значення оцінки якості для транспортної стомлюваності пасажирів (табл. 3).

Таблиця 3

Граничні значення оцінок якості для транспортної стомлюваності

Оцінка якості	Π_1
Дуже добре	< 3
Добре	4,45 – 3
Задовільно	6 – 4,45
Погано	6,95 – 6
Дуже погано	$> 6,95$

Отримані граничні значення оцінок якості для транспортної стомлюваності відповідають градації транспортної стомлюваності, що наведена в [6], при цьому при визначенні транспортної стомлюваності пасажирів можна не тільки визначити функціональний стан пасажирів а й оцінити якість перевезень на маршрутах міського пасажирського транспорту.

Проведемо оцінку якості перевезень на маршрутах МПТ м. Харкова. За допомогою візуального і

табличного методів обстеження, що проводились у ранковий період «пік» були визначені параметри роботи маршрутів 5е/т, 147е, 304е (табл. 4)

Таблиця 4

Параметри роботи маршрутів

№ маршруту	Довжина маршруту, км	Інтервал руху ТЗ, хв	Динамічний коефіцієнт заповнення салону ТЗ	Середня дальність поїздки, км	Кількість ТЗ, од
№ 5е/т	14,8	8	1,2	3,67	14
№ 147е	22,1	8	0,8	5,6	14
№ 304е	21,1	10	1,1	7,76	12

Використовуючи залежності (2), (3), було визначено транспортну стомлюваність пасажирів при існуючих умовах поїздки на маршрутах №5е/т, №147е, №304е (табл. 5).

Таблиця 5

Транспортна стомлюваність пасажирів

№ маршруту	P_1	P_2
5е/т	5,87	2,98
147е	3,74	2,99
304е	5,4	3,08

Значення P_1 свідчить про те що, під час користування маршрутами 5е/т, 147е, 304е пасажир знаходиться в напруженому стані.

Користуючись табл. 5 і отриманими значеннями транспортної стомлюваності, проведемо оцінку якості перевезень на маршрутах (табл. 6).

Таблиця 6

Оцінка оцінку якості перевезень на маршрутах 5е/т, 147е, 304е

Оцінка якості	P_1	№ маршруту		
		5е/т	147е	304е
Дуже добре	< 3			
Добре	4,45 – 3		3,74	
Задовільно	6 – 4,45	5,87		5,4
Погано	6,95 – 6			
Дуже погано	$> 6,95$			

4. Висновки

Проведено аналіз показників якості міських пасажирських перевезень, встановлено, що деякі з них впливають на транспортну стомлюваність пасажирів. За шкалою оцінки якості Харрінгтона сформована шкала оцінки якості через транспортну стомлюваність пасажирів. За сформованою шкалою проведена оцінка якості перевезень пасажирів на маршрутах м.Харькова.

Література

1. Фролов К.В. Формирование показателей и нормативов качества городских автобусных перевозок: дисс. на соискание науч. степени канд. эконом. наук : 08.00.05 “Экономика и управление народным хозяйством (транспорт)” – Москва: 2005.
2. Вельможин А.В. Теория транспортных процессов и систем / А.В. Вельможин, В.А. Гудков, Л.Б. Миротин. – М.: Транспорт, 1998.
3. Гудков В.А. Технология, организация и управление пассажирскими автомобильными перевозками: учеб. для вузов / В.А. Гудков, Л.Б. Миротин; [под.ред. Л.Б. Миротин]. – М.: Транспорт, 1997.
4. Мун Э.Н. Организация перевозок пассажиров маршрутными такси / Э.Н. Мун, А.Д. Рубец – М.: Транспорт, 1986.
5. Гюлев Н.У. Доля В.К. Доля О.В. Экспериментальное определение транспортного утомления пассажиров при поездке на работу. Деп. В УкрНИИТИ 18.06.90г., №1136 – Ук90: К., 1990.
6. Гюлев Н.У. Выбор рационального количества автобусов на маршрутах города с учетом влияния человеческого фактора: дисс. ... канд. техн. наук : 05.22.01 / Низами Уруджевич Гюлев. – Харьков, 1993.- 132 с.
7. Адлер Ю.П. Введение в планирование эксперимента / Ю.П. Адлер. – М.: «Металлургия», 1968. – 155с.